

Asia: OM 31/41/2015

Lapsenhuoltolain uudistaminen

Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) pitää työryhmän ehdotuksia perusteltuina ja kannatettavina. Työryhmän ehdotukset toteutuessaan vahvistavat ihmisoikeussopimusten, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa. Työryhmä on huomionut hyvin myös yhteiskunnan muutoksen, jossa perherakenteet ja perheiden tilanteet ovat aiempaa monimuotoisempia. On myös hyvä, että vallitseva oikeuskäytäntö tulee näkyviin lainsäädäntöön.

Työryhmän ehdotukset edistävät lapsen oikeuksien sopimuksen 18 artiklaan kirjatun periaatteen toteutumista, että vanhemmat vastaavat yhteisesti lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä ja että lapsen edun on määrättävä vanhempien ja muiden huoltajien toimintaa. Ehdotukset vahvistavat myös lapsen osallisuutta ja siten edistävät lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklaan ja perustuslain 6 §:n 3 momenttiin kirjattua velvoitetta ottaa lapsen näkemykset huomioon lasta koskevassa asiassa.

MLL kiittää myös työryhmän mietinnön valmistelutapaa. Varsinaisen valmistelutyöryhmän tueksi oli asetettu laajapohjainen seurantaryhmä, joka kokoontui useita kertoja ja jossa seurantaryhmän jäsenet saattoivat esittää näkemyksensä työryhmän linjauksista.

Lapsenhuoltolain yleiset säännökset (1. luku; 1-5 c §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

MLL pitää hyvänä, että lakiin kirjataan (1 §) lapsen huollon yhdeksi tavoitteeksi lapsen ja hänen vanhempiansa välisten suhteiden lisäksi myös muiden lapselle tärkeiden ihmissuhteiden vaalimisen. Säännöksellä on asenteita ja käyttäytymistä ohjaava vaikutus. Lapselle tärkeät läheiset ihmissuhteet, kuten suhteet sisaruksiin tai isovanhempiin tukevat lapsen hyvinvointia ja kehitystä. Ihmissuhteiden

merkitytä on arvioitava nimenomaan lapsen näkökulmasta. Lapsen asuessa erillään vanhemmistaan/vanhemmastaan, tulee vaalia sitä, että lapsella säilyy yhteydet ja suhteet vanhempiinsa ja perheeseensä (sisarukset, sukulaiset ja henkilöt, joihin lapsella on vahva henkilökohtainen suhde), ellei tämä ole vastoin lapsen etua. Lapsen oikeuksien sopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen mukaan sopimusvaltio sitoutuu kunnioittamaan lapsen oikeutta säilyttää sukulaissuhteensa. Perhesuhteiden monimuotoistuksessa on tärkeää, että myös lainsäädäntö huomio vanhempien lisäksi muut lapselle tärkeät ihmissuhteet.

MLL pitää tärkeänä, että pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan lasta on suojeltava kaikenlaiselta väkivallalta ja muulta kaltoinkohtelulta. Säännöksen perustana on lapsen oikeuksien sopimuksen 19 artiklan 1 kappaleen määräys siitä, että sopimusvaltion on ryhdyttävä kaikkiin asianmukaisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin toimiin suojellakseen lasta kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä tai välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä, mukaan lukien seksuaalinen hyväksikäyttö, silloin kun hän on vanhempansa, muun laillisen huoltajansa tai kenen tahansa muun hoidossa.

MLL pitää hyvänä, että lakiin ehdotetaan kirjattavaksi (2 §) tapaamisoikeuden yleinen määritelmä, jossa tapaamisen ja muun yhteydenpidon ohella ajoittainen luonapito sisältyy tapaamisoikeuden yleiseen käsitteeseen. MLL pitää hyvänä myös sitä, että lakiin ehdotetaan kirjattavaksi kummankin vanhemman velvoite myötävaikuttaa tapaamisen toteutumiseen ja että vanhemman tulee välttää kaikkea, mikä on omiaan aiheuttamaan haittaa lapsen ja toisen vanhemman välille. Säännös ohjaa asenteita ja käyttäytymistä.

Työryhmä esittää lisättäväksi huoltajan tehtäviin (4 §) päätöksenteko lapsen harrastuksista ja koulutuksesta, mikä selkeyttää huoltajan tehtäviin kuuluvia asioita. MLL pitää hyvänä, että lapsen osallistumisoikeutta vahvistetaan, kun lapsen henkilökohtaista asiaa koskevaa päätöstä tehdessään lapsen huoltajan on ”kiinnitettävä huomiota lapsen mielipiteeseen ja toivomuksiin” ehdotetaan muutettavaksi muotoon ”otettava huomioon lapsen mielipide ja toivomukset”. Lapsen näkemysten kunnioittaminen on yksi lapsen oikeuksien sopimuksen neljästä yleisperiaatteesta. Lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklan 1 kappaleen mukaan lapsella on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa ja lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Kysymys on siis lapsen oikeudesta saada vaikuttaa ja hänen näkemystensä kunnioittamisesta. On myös hyvä, että lakiin ehdotetaan lisättäväksi huoltajan velvoite kertoa lapselle häntä koskevista päätöksistä ja muista hänen elämään vaikuttavista asioista lapsen ikään ja kehitystasoon sopivalla tavalla.

MLL pitää hyvänä työryhmän ehdotusta siitä, että lapsen vanhemman on ilmoitettava lapsen muutosta toiselle vanhemmalle, jos muutolla olisi vaikutusta lapsen huollon tai tapaamisoikeuden toteutumiseen (5 §) Säännös korostaa vanhempien yhteisen keskustelun tärkeyttä lapsen kannalta keskeisistä asioista muuttuvassa tilanteessa, ehkäisee riitaisuuksia yllätyksenä tulevasta muutosta ja

edistää yhteistyövanhemmuutta. MLL pitää hyvinä ehdotettuja säännöksiä huoltaja esteellisyydestä ja edunvalvojan määräämisestä huoltajan sijaiseksi (5 b ja 5 c §).

Huoltajat ja tapaamisoikeus (2. luku; 6-12 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Työryhmä esittää, että miehestä tulisi äidin ohella lapsen huoltaja isyyden vahvistamisen jälkeen, jos hän on tunnustanut isyytensä ennen lapsen syntymää (6 a §). Esitys vähentää byrokratiaa avoliittoperheessä, kun lapsen huollosta ei tarvitse erikseen käydä sopimissa lastenvalvojan luona.

Työryhmä esittää laajennettavaksi niiden asioiden piiriä, joista voidaan sopia lapsen huollon järjestämisestä sosiaalilautakunnan vahvistamalla sopimuksella (7 §). Ehdotetut muutokset ovat perusteltuja. Ne ottavat huomioon perhetilanteiden monimuotoistumisen ja yleistyneet käytännöt lapsen huollon ja asumisen järjestämisessä, kuten lapsen vuoroasumisen.

On tärkeää, että lapsen huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta koskevat ratkaisut arvioidaan kunkin lapsen osalta erikseen ottaen huomioon lapsen yksilölliset tarpeet ja tilanne. Lapsen oikeuksien komitea korostaa lapsen edun ensisijaisuudesta antamassaan yleiskommentissa (nro 14), että lapsen edun sisältö tulee määritellä tapauskohtaisesti kyseessä olevan lapsen erityistilanteen mukaisesti, jolloin otetaan huomioon hänen henkilökohtainen tilanteensa, olosuhteet ja tarpeet.

Lapsen oikeuksien komitea katsoo, että ”jaettu vanhemmuus on yleensä lapsen etu. Vanhempien vastuita koskevissa päätöksissä ainoana perusteena tulee kuitenkin olla kyseessä olevan lapsen etu. Vanhemmuuden automaattinen luovuttaminen lain perusteella joko toiselle vanhemmalle tai molemmille vanhemmille on lapsen edun vastaista. Arvioidessaan lapsen etua tuomarin on otettava huomioon lapsen oikeus säilyttää suhde molempiin vanhempiinsa sekä muut asian kannalta oleelliset tekijät” (yleiskommentin nro 14 kohta 67).

Näin ollen lapsen huoltoa, asumista ja tapaamisoikeutta koskevien säännösten tulee olla joustavia ja mahdollistaa kunkin lapsen kannalta parhaan mahdollisen ratkaisun toteuttamisen. Esimerkiksi vuoroasuminen ei sovi kaikkien lasten ja vanhempien tilanteeseen, joten sen kirjaaminen ensisijaiseksi vaihtoehdoksi lapsen asumisen järjestämisessä vanhempien eron jälkeen ei olisi perusteltua, mutta vuoroasuminen on monen lapsen kohdalla toimiva järjestely, joten sen kirjaaminen lakiin parantaa ja selkeyttää näiden lasten asumisen järjestämistä.

Vuoroasumisesta sovittaessa on samalla sovittava (7 b §) tai ratkaistava 9 a §), että kumpi lapsen kodeista ilmoitetaan lapsen viralliseksi asuinpaikaksi. Jatkossakin lapsella voi olla vain yksi virallinen asuinpaikka. Kuten mietinnössä todetaan, lapsen virallisen asuinpaikan määräytyminen on perheille merkityksellinen asia, koska palvelut ja etuudet suoritetaan sen mukaan, kumman vanhemman

luona lapsen väestötietojärjestelmän mukainen asuinpaikka on, kun vanhemmat asuvat eri osoitteissa. Niin kauan kuin etuuksien ja palveluiden saaminen on sidottu vahvasti viralliseen asuinpaikkaan eikä etuuksien ja palveluiden jakaminen ole mahdollista, kysymys lapsen virallisesta asuinpaikasta on merkittävä potentiaalisen riidan aihe eroaville/eronneille vanhemmille.

MLL pitää valitettavana, että työryhmän työ ei ole mahdollistanut sitä, että etuuksia ja palveluita koskevaan lainsäädäntöön olisi tehty vuoroasumisen edellyttämät muutosehdotukset. MLL pitääkin tärkeänä, että mahdollisimman pikaisesti valmistellaan muutokset etuuksia ja palveluita koskevaan lainsäädäntöön niin, että lapsen vuoroasumisesta sovittaessa voidaan samalla sopia lapsen kannalta etuuksien ja palveluiden joustavasta käytöstä. Lapsen huoltoon ja elatukseen vaikuttavia etuuksia ja palveluita tulee voida jakaa vanhempien kesken tilanteessa, jossa vanhemmat asuvat eri osoitteissa. Näitä ovat esimerkiksi lapsilisä, asumistuki, koulukuljetukset ja sosiaali- ja terveyspalvelut.

On hyvä, että lapsen näkemysten kuulemista ja huomioon ottamista vahvistetaan sopimuksen vahvistamismenettelyssä (8 §).

Työryhmä esittää tuettuja ja valvottuja tapaamisia sekä valvottuja vaihtoja koskevien säännösten lisäämistä lakiin (9 b §). Oikeuskäytännössä vakiintuneesti annetaan määräyksiä tuetuista ja valvotuista tapaamisista ja sosiaalihuoltolaissa on säännökset (14 ja 27 §) tuettuja ja valvottuja tapaamista koskevien palveluiden järjestämisestä. Lapsenhuoltolakiin ehdotettu säännös on tarpeellinen, sillä erityisesti tapaamisten valvonta on voimakas puuttuminen lapsen ja vanhemman väliseen perhe-elämään.

Työryhmä esittää säännöstä (9 c §), jonka mukaan tapaamisoikeus voitaisiin vahvistaa sitovalla tavalla myös lapsen ja hänelle erityisen läheisen henkilön välille. Säännöksellä toteutetaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen perhe-elämän suojaa koskevan 8 artiklan velvoitetta ja saatetaan lainsäädäntö sopusointuun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön kanssa. Myös lapsen oikeuksien sopimus ja komitea korostavat lapselle tärkeiden ihmissuhteiden jatkuvuuden merkitystä.

MLL korostaa läheisen määrittelyä nimenomaan lapsen näkökulmasta. Kun tapaamisoikeuden vahvistamisessa on kysymys oikeudellisesti täytäntöönpanokelpoisesta ratkaisusta, on selvää, että läheisten henkilöiden määrittely on pidettävä suppeana. Kuten työryhmä mietinnössään ehdottaa kysymys on lapselle erityisen läheisestä henkilöstä, jolla on lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrattava vakiintunut suhde. Työryhmän mietinnössä tuodaan esimerkkeinä lapsen kanssa samassa taloudessa asunut isovanhempi tai sijaisvanhempi tai vanhemman avio- tai avopuoliso, joka on sittemmin eronnut lapsen vanhemmasta. MLL pitää tärkeänä, että kun ollaan vahvistamassa tapaamisoikeus lapsen ja muun kuin vanhemman välille viranomaisen kuulee henkilökohtaisesti lasta hänen näkemyksensä selvittämiseksi asiassa.

Lapsen tavanomaisia läheissuhteita tuetaan työryhmän lakiin ehdottamalla 1 §:n säännöksellä, jonka mukaan lapsen huoltajien on vaalittava myös muita lapselle tärkeitä ihmissuhteita kuin lapsen ja hänen vanhempiansa välisiä suhteita.

Työryhmä ehdottaa, että tapaamisoikeuden turvaamiseksi uhkasakko voitaisiin asettaa tapaamisoikeuden toteutumisen tehosteeksi jo samassa päätöksessä, jossa tapaamisoikeus vahvistetaan (9 d §). MLL pitää ehdotusta perusteltuna. Lapsen oikeuksien sopimuksen 9 artiklan 3 kappaleen mukaan sopimusvaltion on kunnioitettava vanhemmastaan tai vanhemmistaan erossa asuvan lapsen oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti, paitsi jos se on lapsen edun vastaista. Tämän lapsen oikeuden turvaamiseksi tarvitaan riittäviä täytäntöönpanotoimia, joista yksi on uhkasakon asettaminen tarvittaessa edistämään tapaamisoikeuden toteutumista.

Työryhmän esitys siitä, että huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian ratkaisemisessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti vanhempien kykyyn asettaa lapsen tarpeet vanhempien välisten ristiriitojen edelle (10 §), on hyvä. Säännös korostaa yhteistyövanhemmuuden tärkeyttä ja merkitystä lapselle. Myös samaan pykälään esitettävä lisäys seikoista, joihin on erityisesti kiinnitettävä huomiota lapsen asumista ja tapaamisoikeutta ratkaistaessa, on hyvä ja tarpeellinen. Lapsen yksilöllinen tilanne ja tarpeet on aina huomioitava ratkaisuisissa. Lapsen etu on arvioitava tapauskohtaisesti ja tämän tulee näkyä myös lainsäädännössä.

Työryhmä esittää perustellusti lapsen mielipiteen selvittämisen vahvistamista. Myös säännös siitä, että lapselle on selostettava mielipiteen selvittämisen tarkoitus ja selvittämiseen liittyvä menettely, tukee lapsen mahdollisuutta, on tarpeellinen (11 §).

Työryhmä esittää sopimuksen tai päätöksen muuttamisen kynnyksen korottamista oikeudenkäyntikierteen ehkäisemiseksi (12 §). Esitetty muutos on perusteltu pitkittyvien huoltoriitojen ehkäisemiseksi. Säännös on kuitenkin joustava, joten kun lapsen edun kannalta on tarve muuttaa vahvistettua sopimusta tai sopimusta, tämä on mahdollista.

Oikeudenkäynti (3. luku; 14-17 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Vireillepanoa ja puhevaltaa koskevat säännökset ovat perusteltuja (14 §). On kuitenkin syytä mahdollistaa, että tapaamisoikeutta koskeva hakemus voidaan hylätä jo kirjallisessa menettelyssä, jos hakemuksesta selvästi ilmenee, ettei hakija täytä lainkohdassa tarkoitettua lapselle erityisen läheisen määritelmää.

Työryhmän ehdottama säännös käsittelyn joutuisuudesta on erittäin tarpeellinen (14 b §). Lapsen oikeuksien komitea korostaa, että lasta koskevan asian päätöksenteon viivytyksillä ja pitkittymisellä on erityisen haitallisia vaikutuksia lapsiin näiden kehittyessä. Tästä syystä on suositeltavaa, että

lapsia koskeville tai heihin vaikuttaville menettelyille ja prosesseille annetaan etusija ja ne saatetaan päätökseen mahdollisimman lyhyessä ajassa (komitean yleiskommentti nro 14, kohta 93).

Säännösehdotus asiaan osallisten kuulemisesta on perustelu (15 §). Työryhmä esittää perustellusti omaa säännöstä lapsen kuulemisesta tuomioistuimessa (15 a §). Lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklan 2 kappaleen mukaan lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

Lapsen oikeuksien komitea on suositellut Suomelle, että sopimusvaltio poistaa ikärajat kansallisesta lainsäädännöstään ja varmistaa, että lapsia kuullaan asianmukaisesti, heidän kehitystasonsa huomioon ottaen, heitä koskevissa oikeudenkäynti- ja hallintomenettelyissä. Lapsia olisi kuultava lapsiystävällisesti, ottaen huomioon lapsen edun periaate. Lakiehdotuksessa alle 12-vuotiaan lapsen kuulemiselle tuomioistuimessa asetetaan varsin korkea kynnys, jolloin siitä käytännössä voi tulla ikäraja, jonka alittavia lapsia ei tuomioistuimissa kuulla. Lapsen kuuleminen sosiaalitoimen tekemän selvityksen yhteydessä olisi edelleen pääsääntönä. Tämä on perustelua, koska käytännössä sosiaalitoimen yhteydessä lapsiystävällinen kuulemismenettely on käytännössä helpompi toteuttaa. Tarvittaessa lasta on kuitenkin voitava kuulla myös tuomioistuimessa, jos lapsi haluaa tulla kuulluksi siellä, eikä kynnystä tule asettaa kuulemiselle liian korkeaksi.

Sosiaalilautakunnalta hankittavan selvitystä koskevan säännöksen (16 §) täsmentäminen on perusteltua ja jäsentää selvityksen laatimista. Myös säännös (16 a §) selvityksen tekijän kuulemismahdollisuudesta on perusteltu. Tuomioistuimen tiedonsaantioikeuden laajentaminen on myös perusteltu ehdotus (17 b §).

Huolto- ja tapaamisriitojen tuomioistuinsovittelu (3 a. luku; 17 b ja 17 d §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Säännös asiantuntija-avustaja käyttömahdollisuudesta lapsen kuulemisen yhteydessä on kannatettava ja tarpeellinen ehdotus (17 b §).

Vieraassa valtiossa annettu päätös ja lapsen palauttaminen (6. luku; 39 ja 41 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Ei kommentoitavaa.

Asetuksenantovaltuus (7. luku; 49 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

Ei kommentoitavaa.

Liitelaat

Onko teillä lausuttavaa liitelakeihin ehdotetuista muutoksista?

Huomioita lapsen elatuksen järjestämisestä.

Lapsen vuoroasuminen aiheuttaa muutospaineita lapsen elatuksen järjestämiseen. Nykyisellään lapsen laajakaan tapaamisoikeus ei välttämättä poista vanhemman velvollisuutta maksaa elatusapua ja myös uuteen lakiin ehdotetaan selvennystä siitä, että lapselle voidaan vahvistaa suoritettavaksi elatusapua myös silloin, kun lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhemman luona. Elatusavun maksaminen voikin olla perusteltua silloin, kun toisella vanhemmalla on parempi elatuskyky tai jos vuoroasumisesta huolimatta vain toinen vanhemmista vastaa pääasiassa lapsen kuluista.

Elatusapua laskettaessa etävanhempi on oikeutettu luonapitovähennykseen elatusavun määrästä sen mukaan, minkä ikäinen lapsi on ja kuinka paljon tämä viettää aikaa toisen vanhemman luona. Luonapitovähennys vähennetään vanhemmalle lasketusta elatusavun osuudesta, joten luonapitovähennys ottaa suoraan huomioon vanhemman osallistumisen lapsen elatukseen. Toisaalta, kun on kyse vuoroasumisesta, jossa lapsi osallistuu molempien vanhempien kotitalouksien kulutukseen täysipainoisesti, luonapitovähennys ei vastaa tästä aiheutuvia kuluja. Luonapitovähennys on tarkoitettu korvaamaan vain lapsen oleskelemisesta välittömästi aiheutuvia kuluja. Nykyiset elatusapuohjeet eivät siis sellaisenaan sovellu vuoroasumiseen, sillä usein myös toinen vanhempi joutuu usein vastaamaan muistakin kuin välttämättömistä elinkustannuksista.

Vuoroasuminen voi vaikuttaa vanhempien talouteen muutenkin kuin elatusapujen kautta. Esimerkiksi lapsen elatustarvetta laskettaessa otetaan huomioon osuus lähivanhemman asumiskustannuksista ja vuoroasumistapauksessa tätä voidaan pitää toisen vanhemman kannalta yksipuolisena. Molemmat vanhemmat tarvitsevat asunnon, jossa lapsi voi asua osana perhettä, joten vuoroasuminen on usein kalliimpi ratkaisu kuin lapsen asuminen pääasiassa vain toisen vanhemman luona. Tätä ei kuitenkaan huomioida esimerkiksi laskettaessa toisen vanhemman asumistukea, koska lapsi voi olla kirjoilla vain yhdessä kotitaloudessa. Myöskin elatustuki on käytännössä sidottu elatusapuun, jonka maksamiseen voidaan velvoittaa vain toinen vanhemmista, kun esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa elatustukea voidaan maksaa tarvittaessa lapsen molemmille vanhemmille.

MLL pitää välttämättömänä, että oikeusministeriön ohje lapsen elatusavusta uudistetaan mahdollisimman pian.

Vaikutukset

Onko ehdotuksen vaikutukset mielestänne arvioitu asianmukaisesti?

Lapsivaikutusten arviointia koskeva osuus on varsin suppea (noin puoli sivua). Myönteistä kuitenkin on, että lapsen oikeuksien sopimuksen määräykset on muutoin otettu varsin hyvin huomioon lakiesityksessä.

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

MLL korostaa tiedotuksen ja koulutuksen merkitystä lapsen oikeuksien edistämässä. Lapsen huollosta, asumisesta ja tapaamisoikeudesta tulisi tehdä eri viranomaisten yhteistyönä opaskirjanen, jota lain soveltajat mukaan lukien lasten vanhemmat voisivat hyödyntää. Lapsenhuoltolaista tulisi kerätä tietopaketti myös nettiin. Lapsille on kerrottava lapsiystävällisellä tavalla lapsen oikeuksista niin kirjallisessa muodossa kuin netissä.

MLL pitää välttämättömänä, että vuoroasumisen yleistymisen myötä etuuksien ja palveluiden jakamisen lapsen kahden kodin kesken mahdollistavan lainsäädännön valmistelu aloitetaan mahdollisimman pian.

livonen Esa
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry